

การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธของ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี
THE MANAGEMENT OF ARCHAEOLOGICAL SITES FOR
BUDDHIST TOURISM OF LOCAL ADMINISTRATIVE
ORGANIZATION IN SURAT THANI PROVINCE



¹พระมหาอิสรภานต์ ชูติบุญโญ, ²สามารถ บุญรัตน์ และ ³บัญญัติ แพรกปาน
¹Phramahalsarakarn Chaiyaporn, ²Samart Boonrat and ³Banyat Praekpan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Mc_u_51@hotmail.com

Received July 25, 2020; Revised November 12, 2020; Accepted December 19, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและกลไก ความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่ายและเพื่อวิเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญจำนวน 12 รูป/คน และการสนทนากลุ่มเฉพาะจำนวน 8 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลแบบพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี จะต้องเตรียมแผนการพัฒนาจุดแหล่งโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผนวกกับการสร้าง

¹ อาจารย์ ดร., ประจำหน่วยวิทยบริการ มจร จังหวัดสงขลา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

³ อาจารย์ ดร., มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เครือข่ายการท่องเที่ยวไปยังองค์กร ชมรม สถาบันและสมาคมทั้งในพื้นที่และ
ส่งเสริมมิติความสัมพันธ์ 6 ด้านได้แก่ มิติความสัมพันธ์ทางด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น ด้านสังคม
ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกฎหมาย และด้านศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับรูปแบบ
การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า การพัฒนาเส้นทาง
การท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยระดมความคิดจากเครือข่ายต่าง ๆ มีการจัดการ MOU ร่วมกัน มี
การจัดศูนย์ประสานงานระหว่างเครือข่ายในรูปแบบสภาอารยธรรมไชยา มีการพัฒนา
บุคลากรสายปฏิบัติการในชุมชนและสถาบันศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้เรื่องอารยธรรม
เมืองไชยามาถ่ายทอดวิถีวัฒนธรรม การพัฒนาจิตสำนึกรักบ้านเกิดของผู้บริหารท้องถิ่นจะ
ช่วยให้เกิดกระแสความนิยมในการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และ
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องนำเสนอกิจกรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งโบราณสถาน

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ, แหล่งโบราณสถาน, การท่องเที่ยวเชิงพุทธ, องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น.

Abstract

This research aims to study the process and mechanism in relationships of local administrative organization and network and to analyze the pattern management of archaeological sites for Buddhist tourism of local administrative organization in Surat Thani Province. This research is a qualitative research by using in-depth interviews from 12 experts, 8 people of group discussion and analysis of descriptive data. The results showed that local administrative organization in Chaiya district, Surat Thani province they need to prepare the plan to build the archaeological sites as a cultural tourism and the creation of tourism networks to organizations, clubs, and associations both inside and outside the area, as well as promoting the six dimensions of relationships, including local identities, social, economic, environmental, legal and religious and culture. For the pattern management of archaeological sites for Buddhist tourism, it was found that the development of Buddhist tourism routes by brainstorming from various networks as MOU management together, the establishment of a coordination center between

the networks in the form of Chaiya Civilization Council, personnel development in practitioner level at the community and educational institutions by giving chance to those who have knowledge about Chaiya civilization to spread the culture. The consciousness development to love the homeland of local executives will help popularize the revitalization of archaeological sites for Buddhist tourism and local administrative organization has to present traditional activities related to archaeological sites.

Keyword: Management, Archaeological sites, Buddhist Tourism, Local Administrative Organizations

บทนำ

การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาที่เป็นแหล่งโบราณสถานได้ช่วยส่งเสริมโอกาสในการพัฒนาขีดความสามารถของพระพุทธศาสนา การพัฒนาสิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพและการทำนุบำรุงพุทธศิลปกรรมภายในวัดของประเทศไทย รวมทั้งมีส่วนต่อการสนับสนุนให้เกิดรายได้กับวัด ชุมชนและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการพัฒนาการจัดการความรู้และการพัฒนาอย่างยั่งยืนแก่สถานที่ท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาด้วย ดังนั้นหน่วยงานทั้งองค์กรทางพระพุทธศาสนา องค์กรภาครัฐด้านการท่องเที่ยวและเครือข่ายผู้ประกอบการ ควรให้ความสนใจต่อการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา ทั้งระเบียบ กฎหมายและข้อบังคับในองค์กรสงฆ์ ตลอดจนต้องสร้างความร่วมมือเชิงเครือข่ายการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อให้สามารถกำหนดยุทธศาสตร์และทิศทางการทำงานในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อการเตรียมความพร้อมต่อผลกระทบที่จะเกิดจากขยายตัวของการข้ามย้ายพรมแดนของนักท่องเที่ยวซึ่งหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา มีความจำเป็นต้องประเมินผลกระทบในระยะยาว (พระมหาเสริช นริสโร (พันธ์ประโคน) สายชล ปัญญิต และภูเบศ วนิชชา นนท์, 2556) แต่ที่ผ่านมาการจัดการขององค์กรต่าง ต้องเผชิญปัญหาเชิงกระบวนการและการบูรณาการภาคการท่องเที่ยวทางศาสนา เช่น ปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย ปัญหาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ตัวโบราณสถาน โบราณวัตถุ การลักขโมย การบุกรุกพื้นที่ในการค้าขาย ความขัดแย้งในเชิงการบริหารจัดการ และการท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงคุณค่าและความเป็น

ดั้งเดิมของท้องถิ่น และปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดจากการขยายตัวของกลุ่มประชากรและการใช้วัสดุที่กำจัดยากทำให้เกิดผลกระทบต่อกลิ่น และอากาศเกิดมลพิษโดยรอบบริเวณพื้นที่โบราณสถาน โบราณวัตถุ และศิลปวัตถุต่าง ๆ (สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2556: 8)

บทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถาน โดยเฉพาะพระราชบัญญัติที่กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสาระในการกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยพยายามถ่ายโอนภารกิจหน้าที่หลายประการที่รัฐดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน ขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็สามารถรับผิดชอบในการดำเนินการได้ รวมทั้งกำหนดให้มีการจัดสรรรายได้ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมายตามระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทย ดังนั้น แผนและการกำหนดขั้นตอนกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นในการบริหารจัดการส่งเสริมสนับสนุนด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น อย่างน้อย 2 กรณี ได้แก่ 1)การจัดการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ อาทิ การบำรุงรักษาโบราณสถาน และ2)การจัดการดูแลพิพิธภัณฑ์และหอจดหมายเหตุ(วุฒิสาร ตันไชย, ออนไลน์) ทำให้เห็นว่า การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานจึงมีส่วนที่สำคัญต่อการตอบสนองความต้องการเชิงพื้นที่อันมาพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานที่สำคัญในการจัดระบบ และกลไกต่าง ที่เหมาะสม โดยเฉพาะในปัจจุบันการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาได้รับความสนใจมากขึ้น ทั้งการเข้าร่วมปฏิบัติธรรม ศึกษาประวัติศาสตร์และพุทธศิลป์ แต่ยังมีการบริหารจัดการแบบบูรณาการระหว่างวัด ชุมชน สังคม ภาคธุรกิจค่อนข้างน้อย เพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อน การทำนุบำรุงศาสนากับธุรกิจควรจะดำเนินไปด้วยกันอย่างสมดุลและไม่เสียภาพลักษณ์ เช่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง อบต. และ อบจ. เข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงใส่ใจสิ่งแวดล้อม มีการจัดการขยะ ทำความสะอาดบริเวณวัด และดำเนินการอยู่ในขอบเขตธุรกิจที่เหมาะสม(สายชล ปัญญชิต ,ออนไลน์) จากสิ่งที่กล่าวมาทั้งหมดจึงเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้ตระหนักในคุณค่าของแหล่งโบราณสถานในอำเภอไชยาซึ่งได้ขึ้นทะเบียนของกรมศิลปากรจำนวนหลายวัด ได้แก่ วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร วัดใน วัดภูเขาน้อย วัดสมุหนิมิต วัดปาลีโยก วัดใหม่ชลธาร วัดสายสมอ วัดเวียง วัดแก้ว วัดหลง วัดไท วัดจำปา และวัดอุบล อยู่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่ยังมีอุปสรรคเชิงการบริหารจัดการภาคการท่องเที่ยวที่ไม่สามารถนำไปสู่การกำหนด

กระบวนการ และกลไก ความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรท้องถิ่นกับเครือข่ายการท่องเที่ยว และการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามศักยภาพแห่งการพัฒนาความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริงมาผนวกกับการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจนสามารถสร้างให้เกิดความสำเร็จและเพิ่มพูนมูลค่าทางการท่องเที่ยวให้กับประชาชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการและกลไกการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่ายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ได้แก่ 1) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง ด้วยการออกสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (In-depth Interview) รวมทั้งหมด 12 รูป/คน และ 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง 5 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มพระภิกษุสงฆ์จำนวน 2 รูป กลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 2 ท่าน และกลุ่มนักประวัติศาสตร์หรือนักวิชาการวัฒนธรรมและนักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์จำนวน 2 ท่าน กลุ่มภาคีเอกชนเพื่อการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 2 ท่าน รวมทั้งหมด 8 รูป/คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตเนื้อหา โดยทบทวนเอกสาร ตำรา หนังสือ บทความวิชาการ และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิด เกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้ 1) ขอบเขตเนื้อหาทางด้านการบริหารจัดการ 2) ขอบเขตเนื้อหาด้านแหล่งโบราณสถาน 3) ขอบเขตเนื้อหาทางด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และ 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. วิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิเคราะห์องค์ความรู้ของเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการ ความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่าย และรูปแบบ การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญด้วยการวิเคราะห์ กระบวนการ ความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่าย และรูปแบบ การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีโดยใช้การวิเคราะห์แบบการจำแนก การจัดข้อมูล และการ บรรยายความจากเนื้อหาตามกรอบวัตถุประสงค์ต่อไป

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปผล ดังนี้

1. กระบวนการและกลไกการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้อง เตรียมร่างแผนหลายประการ เพื่อรองรับการสร้างแหล่งโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมในขอบเขตบริบทที่อำนาจหน้าที่และบทบาทจะกำหนดให้สามารถปฏิบัติได้ โดยเฉพาะการกำหนดรูปแบบของการรื้อฟื้นวัฒนธรรมประเพณีเก่าๆที่บรรพบุรุษสืบทอดกัน มาให้สามารถแปรสภาพมาเป็นการท่องเที่ยวสมัยใหม่ได้อย่างลงตัวพร้อมกับสามารถ ยกกระตือรือร้นไปสู่ความเป็นมืออาชีพเชิงการท่องเที่ยวในอำเภอไชยาที่หลากหลาย

รวมทั้งสามารถตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวในระดับจังหวัด ผ่าน อารายธรรมศรีวิชัยอันเป็นแหล่งก่อกำเนิดสรรพวิชาต่าง ๆ เช่น มวยไชยา พระบรมธาตุไชยา เจดีย์วัดแก้ว อนุสรณ์สถานเจ้าเมืองไชยา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมและแหล่งโบราณสถานเหล่านี้จะเริ่มต้นด้วยการสร้างองค์ความรู้ให้กับประชาชนและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการสัมผัส และซึมซับความเป็นตัวตนของลูกหลายเมืองไชยา

2. ความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่ายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า

มิติความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่ายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่

มิติความสัมพันธ์ด้านศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นความร่วมมือในเงินทุนทางศาสนาและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในอำเภอไชยาในรูปแบบสองศาสนาที่อาศัยวัฒนธรรมที่สอดคล้องกันมาอย่างยาวนานที่มีนัยยะทางประวัติศาสตร์ ประเพณี กิจกรรมทางสังคม การศึกษา การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ รวมไปถึงวัฒนธรรมพื้นบ้านทั่วไปที่มีความเอื้ออาทรต่อกันอย่างสงบสุขภายใต้บริบทที่แตกต่างกัน

มิติความสัมพันธ์ทางด้านสังคม เป็นความพยายามไปอีกขั้นหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมภาคการมีส่วนร่วมทางสังคมซึ่งจะมีลักษณะ 4 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ความสัมพันธ์ระดับประชาชนทั่วไป ระดับที่ 2 ความสัมพันธ์ระดับผู้นำ ระดับที่ 3 ความสัมพันธ์นักธุรกิจชุมชนหรือนักธุรกิจอื่นๆ และระดับที่ 4 ความสัมพันธ์ระดับหน่วยงานรัฐ

มิติความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะเข้ากำหนดนโยบายเพื่อการตอบสนองต่อการรายได้ภาคประชาชนที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงโบราณสถานอาจจะต้องมีการกำหนดแผนการอย่างน้อย 4 แผน ได้แก่ 1) แผนการปฏิบัติงาน 2) แผนกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์ 3) แผนการบริหารงบประมาณหรือเงิน และ 4) แผนการต่อยอดนายทุนชุมชน

มิติความสัมพันธ์ทางด้านสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องดำเนินภายใต้แผนปฏิบัติการ 4 แผน ได้แก่ 1) แผนกำหนดนโยบายเน้นเรื่องสิ่งแวดล้อม 2) กำหนดแผนงบประมาณด้านสิ่งแวดล้อม 3) แผนการจัดโครงการสำนึกรักบ้านเกิด และ 4) แผนการจัดการโครงการประเพณีวันทำความสะอาด (Big cleaning day) 5) แผนการจัดการ

ระเบียบวินัยลักษณะตัวแทน 6) แผนการสร้างข้อบังคับ และ 7) การจัดร้านขายของฝาก ประชาชนที่เอื้อต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม

มิติความสัมพันธ์ทางด้านกฎหมาย การกำหนดเครือข่ายภาคประชาสังคม การทำงานร่วมกับองค์กรรัฐอื่น ๆ สถาบันทางพระพุทธศาสนา ชมรมกำนันผู้ใหญ่บ้าน และชมรมอื่นๆ ในชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อประเด็นการท่องเที่ยวที่ยังคงเป็นอุปสรรคโดยจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการพร้อมกับกรมศิลปากรเชิญมาให้ความรู้ในเรื่องขอบเขตของข้อกฎหมายและการปฏิบัติของเครือข่ายภาคการท่องเที่ยวระดับจังหวัด

มิติความสัมพันธ์ทางด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น ในอำเภอไชยา นอกจากแหล่งโบราณสถานที่มีจำนวนมากแล้วยังมีประเพณี อารยธรรมอีกมากมาย เพราะพื้นที่แถบนี้เป็นชุมทรัพย์ที่ตกทอดมาจากอารยธรรมศรีวิชัยทำให้ทุนทางวัฒนธรรมหลงเหลืออยู่จำนวนมากที่ก่อให้เกิดความเป็นอัตลักษณ์ของคนในพื้นที่นั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นวัดพระบรมธาตุคู่บ้านคูเมืองไชยา วัดแก้ว วัดหลง และแหล่งโบราณสถานอื่นๆ อีกทั้งยังเป็นแหล่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของหลวงพ่อกุศลทาสที่สร้างความเจริญและแหล่งศึกษาความรู้สายธรรมะยังมีศาสตร์ของมวยไชยาที่โด่งดังไปทั่วโลก เป็นต้น

3. การวิเคราะห์การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี

1) **ด้านการวางแผน** พบว่า การระดมความคิดจากเครือข่ายต่าง ๆ มีการจัดการ MOU ร่วมกัน ย่อมมีส่วนสำคัญในการพัฒนาแหล่งโบราณสถานในอำเภอไชยาได้เป็นอย่างดี แต่กระนั้น การกระตุ้นไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งให้รับเป็นเจ้าของหลักอาจจะมีอุปสรรคอยู่บ้างจึงต้องมีวิธีการที่สามารถให้องค์กร ชมรม ประชาสังคม สถาบันการศึกษา สถาบันพระพุทธศาสนา ผู้ใหญ่กำนัน และองค์กรในท้องถิ่นเป็นเจ้าภาพร่วมกัน แล้วดำเนินการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานตามแนวพระพุทธศาสนาได้ด้วยความร่วมมือเพื่อกัน มีกติการ่วมกัน มีความคิดไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะจุดกำเนิดของการริเริ่มโครงการดังกล่าวจะต้องประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง

2) **ด้านการจัดส่วนงาน** พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดศูนย์ประสานงานระหว่างเครือข่ายภาคการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบสภาอารยธรรมไชยาซึ่งภาระหน้าที่ประสานงานและต้องมีความรู้เรื่องกิจกรรม ประเพณี วัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นอย่างดีที่สามารถอธิบายเชื่อมโยงระหว่างแหล่งโบราณสถานกับพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ยังจะต้องศึกษา

ประวัติและพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวตั้งแต่วัดสวนโมกขพลาราม ไปยังวัดพระบรมธาตุ และต่อไปยังจุดแหล่งโบราณสถานทั้ง 13 จุดในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

3) ด้านการจัดบุคลากร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการในชุมชนและสถาบันศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้เรื่องอารยธรรมเมืองไชยมาถ่ายทอดวิถีวัฒนธรรมที่ผนวกอยู่กับแหล่งโบราณสถานในรูปแบบกิจกรรมที่ผ่าน มา พร้อมกับการฟื้นฟูประเพณีเก่าๆ อันเป็นความเชื่อ และแนววิถีการปฏิบัติบูชาต่อแหล่ง โบราณสถานนั้น อีกทั้งการจัดค่านิยมให้ประชาชน และเยาวชนรุ่นใหม่ได้ตระหนักและให้ ความสำคัญในฐานะเจ้าถิ่นพร้อมที่จะต้อนรับผู้มาเยือน เช่น โครงการพัฒนามัคคุเทศก์น้อย เป็นต้น

4) **ด้านการอำนวยการ** พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตสำนึกกรักบ้านเกิดของผู้บริหารท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดกระแสและความนิยมในการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ อีกทั้งผู้นำท้องถิ่นควรเป็นแบบอย่างในการชี้้นำให้กับประชาชนเห็นความสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าทางอารยธรรมของเมืองไชยา พร้อมกับสนับสนุนกิจกรรมประเพณี และวิถีชีวิตตามแบบดั้งเดิมให้มากที่สุดที่มาจากกำหนดยุทธศาสตร์ และแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ฝึกฝนตามแบบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการต่อยอดการปฏิบัติบูชาตามลักษณะของศีล สมาธิ และปัญญา

5) **ด้านการควบคุม** พบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องนำเสนอกิจกรรม ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งโบราณสถานอาจจะต้องมีการควบคุมในด้านแนวความคิดจัด การกรมการท่องเที่ยวอยู่บ้างเพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งของคนในชาติด้วยกันเองเพราะอำเภอไชยาตั้งอยู่บนฐานสองประการไม่ว่าจะเป็นสายปัญญาอย่างสวนโมกข์และสายศรัทธาอย่างวัดพระบรมธาตุ นอกจากนี้การควบคุมคุณภาพการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานในด้านความ ปลอดภัย ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านความสะอาด และด้านอื่นๆ จะต้องมีการเตรียมการ ผ่านความร่วมมือและเคร่งครัดต่อการปฏิบัติตนเอง ซึ่งไม่ว่าจะแหล่งโบราณสถานใดจะต้อง ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีธรรม วิถีพุทธอย่างใดอย่างหนึ่ง

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีประเด็นที่สามารถอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนและกลไกการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้อง เตรียมแผนงานหลายประการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อรองรับการสร้างแหล่งโบราณสถานให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น แผนจัดแบ่งอำนาจหน้าที่ แผนการดูแลรักษา แผน เชื่อมโยงหน่วยงานภาครัฐอื่นๆ แผนงบประมาณ แผนการประชาสัมพันธ์ แผนสร้างความเป็น เจ้าของร่วม แผนกิจกรรมการท่องเที่ยว และแผนสร้างองค์ความรู้สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรรณวลัย คีรีวงศ์วัฒนา (2555 : 33) วิจัยเรื่อง การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม:การ อนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังในภาคตะวันออก พบว่า การมีส่วนร่วมขององค์กรเครือข่ายชุมชนใน การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังในภาคตะวันออกจำเป็น จะต้องมีการวางแผนชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่อย่างขาดข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนัง และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปกรณ์ ทองคำนุช(2556:15) พบว่า การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการด้านการท่องเที่ยว นั้น คนในชุมชนมีส่วน ร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านของการจัดการด้านสถานที่ ที่ จะเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านวางแผน การประชุมนโยบายหรือแสดงความเห็นต่าง ๆ

2. ความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเครือข่ายในการส่งเสริม การท่องเที่ยวในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มิติความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเครือข่ายมีแนวโน้มที่จะต้องส่งเสริมภาคการมีส่วนร่วมจากภาคประชาสังคมต่าง ๆ ในลักษณะการทำงานแบบเครือข่าย หรือ การทำงานที่มีข้อผูกมัดแบบหลวม อย่างเช่น การ ลงนาม MOU ระหว่างกันร่วมกันของเครือข่ายสอดคล้องกับงานวิจัยของวุฒิชิตี สุนทรสมัย และ ปิยะพร ธรรมชาติ (2559 : 167) การรวมกลุ่มในการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ด้านการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพ การจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวดังกล่าวจำเป็นต้องได้รับ การสนับสนุนจากองค์กรภาครัฐและเอกชนโดยทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำไป จนถึงปลายน้ำซึ่งจะทำให้เกิดความเข้มแข็งด้านเครือข่ายและทำให้เกิดศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวชุมชน

3. รูปแบบการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธของ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า ด้านการวางแผน พบว่า การระดมความคิดจากเครือข่ายต่าง ๆ มีการจัดการ MOU ด้านการจัดส่วนงาน พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดศูนย์ประสานงานระหว่างเครือข่ายในรูปแบบสภาอารยธรรมไชยา ด้านการจัดบุคลากร พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการและเยาวชนในชุมชน เช่น โครงการพัฒนามัคคุเทศก์น้อย เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ (2556:1-2) วิจัยเรื่อง ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ พบว่า บุคลากรต้องมีความรู้ ความเชี่ยวชาญตามหลักสากลโดยมีตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นกรรมการ ด้านการอำนวยความสะดวก พบว่า ภาวะผู้นำเชิงจิตสำนึกที่บ้านเกิดของผู้บริหารท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดกระแสและความนิยมในการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธตามแบบกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อการต่อยอดการปฏิบัติบูชาตามลักษณะของศีลสมาธิ และปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวิภา จำปาวัลย์และธัญยา พรหมบุรณย์ (2558:1) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือนอำเภอบ้านฉาง จังหวัดลำพูน พบว่า การสนับสนุนให้ชุมชนรวมตัวกันเป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวตำบลบ้านเรือนเกิด กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในการบริหารจัดการท่องเที่ยว และด้านการควบคุม พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องควบคุมคุณภาพการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานในด้านความปลอดภัย ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านความสะอาด และด้านอื่นๆ จะต้องมีการเตรียมการเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีธรรม วิถีพุทธอย่างใดอย่างหนึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของพรรณวลัย ศิริวงศ์วัฒนา (2555:33) พบว่า การสนับสนุนให้มีการรวมกลุ่ม และสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาประสิทธิภาพของกลุ่มและผู้นำกลุ่มชุมชนที่มีความเข้มแข็งในการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรมองเห็นคุณค่าของแหล่งโบราณสถานอันเป็นทุนทางอารยธรรมของคนไชยาที่สามารถพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสทองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงโบราณสถานแต่กระนั้น การกำหนดนโยบาย และกลไกการบริหารต่าง ๆ การศึกษาประวัติแหล่งโบราณสถาน การพัฒนาเครือข่าย การพัฒนามัคคุเทศก์น้อย การส่งเสริมการมีส่วนร่วม

จากหน่วยงานรัฐและประชาชนจะช่วยให้เกิดเส้นทางการท่องเที่ยวแหล่งโบราณสถานอย่างกว้างขวางมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาเรื่อง การบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีองค์ความรู้ที่สำคัญคือการเตรียมแผนการพัฒนาจุดแหล่งโบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ผสมกับการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวไปยังองค์กร ชุมชน สถาบัน และสมาคมทั้งในพื้นที่และ ส่งเสริมมิติความสัมพันธ์ 6 ด้านได้แก่ มิติความสัมพันธ์ทางด้านอัตลักษณ์ท้องถิ่น ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านกฎหมาย และด้านศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับรูปแบบการบริหารจัดการแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ พบว่า การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธด้วยระดมความคิดจากเครือข่ายต่าง ๆ มีการจัดการ MOU ร่วมกัน มีการจัดศูนย์ประสานงานระหว่างเครือข่ายในรูปแบบสภาอารยธรรมไชยา มีการพัฒนาบุคลากรสายปฏิบัติการในชุมชนและสถาบันศึกษา เปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความรู้เรื่องอารยธรรมเมืองไชยามาถ่ายทอดวิถีวัฒนธรรม การพัฒนาจิตสำนึกรักบ้านเกิดของผู้บริหารท้องถิ่นจะช่วยให้เกิดกระแสความนิยมในการฟื้นฟูแหล่งโบราณสถานเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องนำเสนอกิจกรรมประเพณีที่เกี่ยวข้องกับแหล่งโบราณสถาน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐพร ดอกบุญนาค และฐาปนกรณ์ ทองคำนุช. (2556). *การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว กรณีศึกษา ชุมชนในตลาดร้อยปีสามชุกอำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี*. รายงานการวิจัย. : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณ, พระนครศรีอยุธยา.
- พรรณวลัย ศิริวงศ์วัฒนา. (2555). *การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม: การอนุรักษ์จิตรกรรมฝาผนังในภาคตะวันออก*, วารสารการศึกษาและพัฒนาสังคม. ปีที่ 8 ฉบับที่ 1. 2555 : 33.
- พระมหาเสรีชน นริสโร (พันธ์ประโคน) นายสายชล ปัญญชิตและนายภูเบศ วนิชชานนท์, (2556). *การจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วุฒิชชาติ สุนทรสมัย และปิยะพร ธรรมชาติ. (2559). รูปแบบการท่องเที่ยวชุมชนเชิงสุขภาพของ
จังหวัดปราจีนบุรีเพื่อการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน. วารสารสมาคม
นักวิจัย. ปีที่ 21 ฉบับที่ 3. (กันยายน – ธันวาคม). 2559 : 167.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2560). การกระจายภารกิจหน้าที่ไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยุคใหม่.
[ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล : <http://www.local.moi.go.th/webst/botfam1.htm> [22
มิถุนายน 2560].
- สายชล ปัญญชิต. (2559). การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทาง
พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. แหล่งข้อมูล : [http://www.komchadluek.net/detail/
20130808/165421/](http://www.komchadluek.net/detail/20130808/165421/) สกว. หนุนมจรชงวิจัยจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ.html [22
พฤศจิกายน 2559].
- สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2556). พுகาม : เส้นทางสู่มรดกโลก.
กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สุนีย์ ทองจันทร์ และคณะ. (2556). ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายในการบริหารจัดการโบราณสถาน
โบราณวัตถุ และสถานที่ศักดิ์สิทธิ์: ศึกษากรณีเกาะเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.
รายงานการวิจัย : สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุวิภา จำปาวัลย์และธัญยา พรหมบุรมย์. (2558). แนวทางการพัฒนาศักยภาพและการบริหาร
จัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมในตำบลบ้านเรือน
อำเภอบำลือ จังหวัดลพบุรี. รายงานการวิจัย. เชียงใหม่ : สถาบันวิจัยสังคม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

